

O WAŻNOŚCI PRZYWILEJÓW (*),

JAKO WYCIĄG Z DAWNYCH PRAW POLSKICH.

DOPEŁNIE

C. Biernacki.

Przedmiotem niniejszego zadania jest postawienie dwóch głównych pytań, mianowicie:

1. jak dalece przywileje przez dawnych królów polskich nadane były ważne, — oraz
2. jakie formalności były potrzebne do nadania mocy i ważności tymże przywilejom?

1.

Prawo nadania przywilejów królewskich w Polsce od najdawniejszych czasów należało do prerogatyw panującego. Każdy monarcha przy wstąpieniu na tron zobowiązywał się w Paktach konwentach, pod przysięgą, wszystkie przywileje przez poprzedników jego nadane ściśle zachowywać.

(*) Wyraz *przywilej*, pochodzący z języka łacińskiego *privata lex* w znaczeniu ściśle etymologiczném oznacza prawo wyjątkowe i specjalnie przysługujące: jużto pojedynczym osobom, jużto różnym stowarzyszeniom, korporacyom, a nawet pewnym klasom ludności krajowej i niekiedy całym prowincjom. Z wyrazem tym zwykle łączy się wyobrażenie pewnych wyjątkowych korzyści, swobód, łask i dobrodziejstw, stanowiących treść i cel przywileju. Ztąd ogół praw i swobód wyłącznie służących np. szlachcie, mieszczanom lub jakiemu cechowi, zowie się zwyczajnie: przywilejem szlachty, mieszczan lub cechu. Linde wyraża to po polsku przez *zwolnienie*, *dozwolenie*, *wyzwolenie*, *prawo prywatne*. Ze względu zaś na jakość praw i swobód przywilejem zapewnionych, przywileje są: polityczne, handlowe, przemysłowe i t. p. lub też czysto prywatne, nadające uprzywilejowanemu w drodze łaski pewne korzyści majątkowe. Wreszcie w terminologii prawa cywilnego przywilej, oznacza pierwszeństwo służące wierzytelnościom, przez prawo za uprzywilejowane uznany, do zaspokojenia z majątku dłużnika przed wszystkimi innymi wierzytelnościami.

W najdawniejszych przywilejach nadawczych, rozkazywano nie tylko potomości, lecz oraz czytającym i nawet słyszającym o tém nadaniu, posłuszeństwo (1). Wiele nawet przywilejów, na przykład: przywilej biskupowi Wifrydowi w roku 1186 do miast Sandecza i Oświęcimia nadany, obejmowały ostrzeżenie: iż sukcesorowie króla nadającego, za naruszenie przywileju nadanego w dniu ostatniego Sądu odpowiedzialną, i przywilej klasztorowi w Tyńcu pod Krakowem w roku 1242 nadany, zabezpieczonym został pod zagrożeniem zemsty i przekleństwa Boga. Jednakowo od najdawniejszych czasów do trwałości takich przywilejów w użyciu (*in praxi*) potrzebne były literalne potwierdzenia takich przez następców nadającego. Prawo królów polskich do nadania przywilejów było od początku nieograniczone, i tylko w późniejszych czasach w niektórych okolicznościach ograniczonym zostało, na przykład: do nadania zagranicznym *szlachectwa*, potrzebnym było zezwolenie sejmu podług konstytucji z roku 1601, 1607 i 1641; do nadania *indigenatu* pozwolenie sejmu także było potrzebne podług Konstytucji z roku 1764, i do przywilejów na *mostowe* i *grobłowe* potrzebnym był konsens Kommissyi Koronnej Skarbowej podług konstytucji z roku 1768. Co się zaś tyczy przywilejów, wieczyste prawo i służebności do dóbr narodowych i królewskich nadających, lub zamianę albo obciążenie tych dóbr długami za cel mających, rozróżnić należy przywileje przed rokiem 1504 nadane, od przywilejów po tymże roku nadanych. Pierwsze, jako przez królów, żadną konstytucją nieograniczonych, nadane, potwierdzenia sejmów lub stanów nie potrzebowały, i przeto bez ponowienia następnych królów lub rządów, były ważne, gdy królowie polscy przed tą epoką mieli zupełną i nieograniczoną władzę dobrami narodowymi i królewskimi, bez znoszenia się z sejmem rozrządzać i takowe alienować, albo służebnościami lub długami obciążać (2).

Statut Kazimierza Jagiellończyka z roku 1454 w artykule 17 wyraźnie przekonywa w tej mierze: iż wszystkie

(1) T. Czackiego o *Prawach Polskich i Litewskich* I, 256, wydanie pierwotne.

(2) Trembickiego *Zbiór Praw* str. 463.

przywileje panującego na piśmie i pod pieczęcią albo w przytomności świadków dane, mają być ważne i nienaruszone.

Co się zaś tyczy przywilejów od roku 1504 do dóbr narodowych i królewskich nadanych, takowe jeżeli przez sejm potwierdzone zostały, zupełnie stały się ważne i zwyczajnie w konstytucjach zapisywane bywały (1).

Jeżeli zaś nie zostały przez sejm potwierdzone, wtenczas służyły tylko na czas panowania króla takowe nadającego, lub owe potwierdzającego, gdyż Statut króla Alexandra z roku 1504 w tytule: *de modo bonorum Regalium inscribendorum*, wyraźnie stanowi: iż dobra królewskie przez samych królów już więcej darowane, alienowane, zastawione lub długami obciążone być nie mogą bez pozwolenia sejmu, bez naglących potrzeb rzeczypospolitój i bez warunku extenuacyi, a to pod utratą honoru i pieniędzy na dobra te danych (2).

Drugi Statut Alexandra téj saméj epoki w tytule: *De non faciendis constitutionibus sine consensu Consiliariorum et Nuntiorum Terrestrium*, stanowi: aby król i następcy jego na przyszłość, bez wspólnego zezwolenia konsyliarzy i posłów ziemskich nie stanowili, co by tylko zmierzało na uszkodzenie lub uciążenie Rpltej, albo téż uszkodzenie lub korzyść jakiegobądź prywatnego, albo dążyło do uszkodzenia praw powszechnych lub wolności publicznej (3).

Statuta te potwierdzone zostały przez konstytucye sejmu Piotrkowskiego z roku 1563, w tytule *o statucie Alexandra*, z tém objaśnieniem: iż dobra królowi przez niesłużenie w wojnie, albo przez prawo kaduka, albo przez daniny lub zapisy przypadłe, do wolnej dyspozycyi króla należeć mają, lecz tylko Polakom, a to stanu szlacheckiego darowane być mogą (4).

Że zaś pomimo tego, później rozmaite przywileje tym statutom króla Alexandra przeciwne przez królów polskich nadane były, przeto wyznaczoną została kommissya do rozpoznania legalności przywilejów królewskich, i kommissya

(1) T. Czackiego o *Praw. Pol. i Litew.* I. 182.

(2) *Vol. Legum* I, 136 wydania J. Ohryzki.

(3) tamże 137.

(4) tamże II, 19.

ta rozmaite przywileje tym statutom przeciwne uchylili, tak, iż wiele summ przepadło i wiele dóbr do Rpltej wróciło się (1).

Późniejsze przepisy powyższemu statutowi Alexandra przeciwne nie istnieją.

Od roku 1504 nie było zatem wolno samym królom polskim bez pozwolenia sejmu i bez warunku extenuacyi, ani pod tytułem darnym ani uciążliwym, dobra królewskie przez donacyą albo sprzedaż alienować, lub też one zastawami, dożywociami lub długami obciążać, gdyż królom tylko było wolno, dobra przez wojnę, kaduka lub z prywatnego ich majątku pochodzące darować, alienować lub obciążyć. Gdy przeto od téj epoki królom polskim, ani alienacya, ani obciążenie dóbr królewskich nie były wolnemi, więc również im nie było wolno, na dobra królewskie służebności wolnego wrębu, pastwiska, rybołówstwa, przewozu i t. p. nadawać i dozwalać, i owszem takowe służebności tylko przez konstytucye sejmowe dawane bywały, jak o tém rozmaite konstytucye, prawo wolnego wrębu w lasach królewskich nadające, przekonywają (2).

W niektórych zaś prowincyach, które w roku 1504 jeszcze były księstwami dziedzicznymi, przepisy statutu Alexandra króla z roku 1504 i następnych, dopiero od czasu wcielenia tych prowincyi do korony, zaczęły być obowiązującymi. Co do księstwa Mazowieckiego, takowe posiadane było przez księcia Ziemowita i jego następców prawem lennem od Królestwa Polskiego zawisłém od roku 1355 aż do roku 1529, a zaś w roku 1529 takowe po wygaśnięciu linii książąt Mazowieckich spadło przez sukcesyą na króla Zygmunta i do Królestwa Polskiego przyłączone zostało z zastrzeżeniem: iż statut króla Alexandra z roku 1504 i następne konstytucye, takowy potwierdzające, dopiero od wcielenia Mazowsza do Polski, to jest od roku 1529 w témże księstwie obowiązujące być mają (3).

Podług konstytucyi z roku 1598 (4) wszystkie prawa dziedziczne, obywatelom województwa mazowieckiego przez

(1) T. Czackiego o *Pol. i Litew. prawach* I, 24.

(2) Obacz konstytucye: z r. 1661 (*Vol. Leg. IV. 334*), r. 1676 (tamże V. 192), r. 1685 (tamże V. 354), r. 1764 (tamże VII. 161).

(3) Konstytucya z r. 1562 (*Vol. Leg. II. 15*).

(4) *Vol. Leg. II. 368*.

ksiąząt Mazowieckich nadane, podług konfirmacyi przy inkorporacyi ks. Mazowieckiego do korony na sejmie piotrzkowskim w roku 1529 uczynionéj, a potem wedle deklaracyi konstytucyi z roku 1592 opisanéj, zupełnie utrzymane zostały.

Statut przeto króla Alexandra z roku 1504 i późniejsze prawa koronne o nieoddaleniu i nieobciążaniu dóbr królewskich, dopiero od roku 1529 do przywilejów na **dobra** w księstwie Mazowieckiem sytuowanych, nadanych, gdy zwyczaj i prawa księstwa Mazowieckiego o ograniczeniu i ścięśnieniu władzy ksiąząt Mazowieckich w wydawaniu przywilejów żadnej nie obejmują wzmianki (1), przeto przywileje przez ksiąząt Mazowieckich od roku 1355 do roku 1529 nadane, jeżeli są autentyczne, za ważne i legalne uważane być winny.

Ziemia podlaska inkorporowana została do korony dopiero od roku 1569. Podług przywileju inkorporacyi ziemia ta, statutowi Alexandra króla z roku 1504 i następny nie uległa; owszem, wszelkie przywileje, zamiany, darowizny i zapisy przez królów polskich pod pieczęcią koronną lub litewską nadane aż do czasu inkorporacyi w swéj mocy zachowane zostały (2).

Również wielkie księstwo Litewskie, do którego Żmudź należała, podobnie od roku 1569 do Korony włączone zostało, i podług przywileju inkorporacyi, księstwo to statutowi króla Alexandra z roku 1504 i następny konstytucyom, takowy potwierdzającym, nie było podległe; przeciwnie, wszystkie nadania w tém księstwie, czy to czasowe lub wieczyste, aż do przyłączenia do Korony za nietykalne uznane zostały (3).

Z tego zatem wynika, iż przepisy statutu króla Alexandra z roku 1504 i następnych konstytucyj, w przedmiocie ograniczenia królów w nadaniu przywilejów lub zapisów na dobra narodowe i królewskie, obowiązujące były

(1) T. Czackiego o *Lit. i Pols. Praw.* I. 180 i d.

(2) Ob. Konstytucyją z r. 1569 w tytule o *Ziemi Podlaskiej* (Vol. Leg. II. 77).

(3) Jak wyżej pod tytułem: *O Księstwie Litewskim Przywilej okolo unijéj Wielkiego Księstwa Litewskiego e Koronę etc.* (Vol. Leg. II. 87).

w Koronie już od roku 1504, w Mazowszu zaś dopiero od roku 1529, a w Podlasiu i Litwie dopiero od roku 1569, jako od czasu kiedy prowincye te do Korony przyłączone zostały.

Od roku 1573 królowie przy objęciu tronu byli obowiązani zaprzysiądz na *Pacta conventa*, czyli układy elekcyjne, w których ich władza coraz bardziej ograniczoną została.

Pierwsze *Pacta conventa* były:

Henryka króla w roku 1573 (1).

Po tych nastąpiły *Pacta conventa*:

Stefana Batorego króla w roku 1576 (2).

Zygmunta III w roku 1587 (3).

Władysława IV w roku 1632 (4).

Jana Kazimierza w roku 1648 (5).

Michała Korybuta w roku 1669 (6).

Jana Sobieskiego w roku 1674 (7).

Fryderyka Augusta II w roku 1699 (8).

Fryderyka Augusta III w roku 1763 (9).

Stanisława Augusta, raz w roku 1764 (10), i powtórnie w roku 1793 (11).

Podług konstytucyi sejmowej z roku 1613 nie było wolno królowi dać przywileje na przywileje, zaczem przywilej przesądzający dawniejszemu przywilejowi, żadnego nie miał znaczenia i mocy (12).

Konstytucya z roku 1768 przepisuje: iż prawo emfiteutyczne do dóbr prawdziwie pustych i z oczywistym pożytkiem dominii directi nadane być mogą w *dobrach stołowych* przez króla, w *królewszczynach* przez starostów i dzierżawców, za confirmacją jednak królewską, i w *dobrach duchownych* przez duchowieństwo, za konsensem zwierzchności duchownej krajowej i za kofirmacją królewską (13).

Konstytucya ta rozciąga się do wszystkich dóbr narodowych i królewskich, bez wyłączenia, a przeto téż do wójtostw, sołectw i wybraniectw w dobrach narodowych i królewskich znajdujących się.

(1) *Vol. Leg.* II. 133. (2) tamże II. 149. (3) tamże II. 247. (4) tamże III. 362. (5) tamże IV. 93. (6) tamże V. 13. (7) tamże V. 139. (8) tamże VI. 14. (9) tamże VI. 301. (10) tamże VII. 97. (11) Zbiór Konstytucyi Grodzieńskich. (12) *Vol. Leg.* III, 172. (13) tamże VII. 280.

Że zaś konstytucya ta wyraźnie przekonywa, iż nadania emfiteutyczne powinny nastąpić legalnie, a w dawnych konstytucyach nie ma wzmianki o wiecznej *emphiteusis*, wieczna zaś *emphiteusis* przez sejm nie potwierdzona, sprzeciwia się statutowi króla Aleksandra z roku 1504, przeto nadania wszelkie emfiteutyczne wieczyste, jeżeli przez sejm potwierdzone nie zostały, za nielegalne uważane być winny.

Co się zaś tyczy w szczególności dóbr duchownych, gdy konstytucya ta wymaga tylko konsensu władzy krajowej, zaczem do nadania wieczystej *emphiteusis* na dobra duchowne, *Beneplacitum* stolicy apostolskiej wcale nie było potrzebne.

Na sejmie w roku 1775 Stanisław August król, pomimo że mu szafunek dobrami królewskimi był zostawiony, zrzekł się zupełnie zarządzania dobrami narodowymi i królewskimi, jakoteż wójtostwami i sołectwami, z wyłączeniem 25 starostw i 2ch wójtostw, i za to ograniczenie jego władzy, stany przeznaczyły mu *prawem wieczystém* cztery starostwa, które jednak przez króla innym znowu darowane zostały.

Wszelkie zatem przywileje przez Stanisława Augusta króla na dobra narodowe lub królewskie *Jure advitalitio*, *communicativo*, *emphiteutico*, *feudali*, aut *obligatorio* po roku 1775 nadane, jeżeli nie do wyłączeń konstytucją tegoż roku objętych należą, lub przez sejm potwierdzone nie zostały, *za ważne uznaniem być nie mogą*.

Na tym samym sejmie ustanowiono: aby dobra narodowe i królewskie po śmierci ówczasowych uprzywilejowanych posiadaczów plus licytando prawem emfiteutycznym na 50 lat wypuszczone były. Czynność ta poruczoną została oddzielnej komisji emfiteutycznej, którą później zastąpiła Kommissya koronna skarbową, i za złożeniem świadectwa tej kommissyi, iż pluslicytant ewikcyą zapisał, temuż przywilej królewski emfiteutyczny wydany został.

Podług konstytucyi tegoż samego roku 1775, wszystkie przywileje na wójtostwa, sołectwa i wybraniectwa nadane, miały być rozpoznane podług poprzednich konstytucyi, nadania na dobra rządowe ograniczających, lecz skutek nie nastąpił.

Późniejsze konstytucye, któremiby powyższe ograniczenia w nadaniu przywilejów do dóbr narodowych i królewskich zniesione zostały, nie egzystują.

Nadmienić wypada: iż dla zapewnienia własności prywatnej, konstytucya z roku 1778 stanowiła, że *pięćdziesięcioletnia* spokojna posesya ruchomości lub nieruchomości, od wszelkiej repetycyi ze strony fiskusa zabezpiecza, niemniej iż dopóki successorowie do 8go stopnia egzystują, skarb do spadków familijnych pretensyi formować nie może. Wreszcie co do téj kategorii bliżej pojaśnić mogą uwagi wskazane w dziele Tadeusza Czackiego o *Litewskich i Polskich prawach* Tom I str. 179, mianowicie: o ważności lub nieważności przywilejów królewskich, które rozpoznają: jakie przywileje w Polsce są złe dla niemnienia mocy dawania darów przez osoby przywłaszczające sobie najwyższą władzę, jakie są nieważne przez odjęcie mocy królom czynienia wieczystych darów, jakie i od którego czasu przywileje nieprawne, przez Najwyższą Władzę zostały uprawnione, czy i jak bywały w imieniu królów wydawane nadania, i czy te są mocne, do którego czasu w Litwie, Mazowszu i w przyłączonych prowincjach przywileje na wieczyste nadania są ważne, i wreszcie czy potrzeba jest mieć pierwiastkowe przywileje.

II.

Do formalności dawnych przywilejów królewskich w Polsce, należały podług i zwyczaju następne potrzeby:

a. *Język polski*; podług konstytucyi z lat 1501 i 1669 wszystkie przywileje królewskie powinny być pisane w języku polskim lub łacińskim (1).

b. *Podpis panującego*; w dawnych czasach przywileje, nie zawsze przez panującego podpisane zostały; od początku, przy pisaniu przywilejów wymagana była obecność świadków, którzy nawet w niektórych przywilejach imiennie wyrażeni byli, a im ważniejszy był przedmiot interesu, tém więcej było podpisanych świadków (2). Znajduje się jeszcze w archiwum kapituły kujawskiej przywilej Konrada księcia Ma-

(1) *Vol. Leg.* V. 12.

(2) T. Czacki o *Lit. i Pos. Praw.* I. 256.

zowieckiego z roku 1223 który objaśnia: „Et ut huec donatio perpetuae firmitatis robur obtineat, testes huic sunt quam plurimi” (1). Później przywileje bywały podpisywane przez kanclerzy lub podkanclerzych, od czasu zaś panowania króla Zygmunta, król wszelkie przywileje sam podpisywał (2). (Są jednak dawniejsze podpisy królów na dyplomatach, mianowicie królów Jana Olbrachta i Alexandra; ale w pierwszych nawet latach panowania Zygmunta I nie było w tym względzie jeszcze formy określonej, napotykamy więc naprzemian podpisy króla lub kanclerzy, lub wcale bez podpisu z jedną tylko pieczęcią. P. R. B. W).

c. *Pieczęć Korony*; dopiero po wyciśnięciu pieczęci, przywilej nabywał ważności i kanclerze mieli prawo, przywilejom nielegalnym, albo wbrew ogólnym przy nadaniu przywilejów zastrzeżeniom, co do wieku, narodowości, stanu lub religii uprzywilejowanego wydanym, przyłożenia pieczęci odmówić. Do tych ogólnych zastrzeżeń należało, iż uprzywilejowany powinien być pełnoletnim, szlachcicem i katolikiem, iż jednej osobie więcej nad jeden urząd lub więcej nad jedno starostwo nadać nie było wolno, iż expektatywy nie miały miejsca i t. p. (3). Podług statutu króla Alexandra z roku 1505 wypisy tylko pod pieczęcią przywilejów lub księgi przywilejów, dowód w sądzie stanowić mogą (4). Statut Zygmunta I króla z roku 1538 tylko przywileje pod pieczęcią królewską wydane do registrów kancelaryi królewskiej wpisać dozwala (5). Pieczęcie były różne: Sigillum majestatis, Regni majus, Regni minus, Lithuaniae majus et minus, Regis cubiculare aut conclavis (pieczęć pokojowa) et privatum (pieczęć sygnetowa). Historia, forma i użycie tych pieczęci dokładnie opisane w dziele B. Lengnich'a p. t. *Prawo pospolite Królestwa Polskiego*. Kraków 1836 str. 111 do 117 i 480. Podług konstytucyi z lat 1576 i 1669 nie wolno było królowi używać pieczęci pokojowej ani sygnetu

(1) T. Czackiego o Lit. i Pols. Praw. I. 256

(2) tamże I, 258, ob. w Encyklopedyi Powszechniej, tomie XIII. str. 874 artykuł Jul. Bartoszewicza p. t. *Kancelarstwo Polskie* etc.

(3) ob. Konstytucye z lat 1433, 1550, 1633, 1764 i 1768.

(4) *Vol. Leg.* I. 149.

(5) tamże I. 529, ob. w Encykl. Pow. XIII. 869. artykuł Jul. Bartoszewicza p. t. *Kancellarya Koronna i Litewska*.

w sprawach rzeczypospolitój i publicznych (1). Konstytucya koronacyi z roku 1764 w tytule: Dobra stołu królewskiego, stanowi: iż przywileje na dobra królewskie pod pieczęcią pokojową wydane, są nieważne (2). Z téj przyczyny za byłego rządu pruskiego przywileje i patenta na dobra narodowe i królewskie, jako téż na urzędy cywilne i wojskowe przez Stanisława Augusta króla w *Grodnie* nadane i tylko pieczęcią pokojową opatrzone, za ważne uznane nie zostały.

d. *Podpis tego, który przywilej pisał*, a który był dawniej Subcancellarius a potem Cancellarius. Królowi samemu przywilej dopiero po podpisie kanclerza do podpisania przedłożony został.

e. *Wstęp do przywileju*, w słowach *ad relationem* lub wspomnienie, iż prośba uprzywilejowanego do rozpoznania przedstawioną została (stan sprawy, relacya).

f. *Zaciągnięcie przywileju do akt metryki koronnej*, które podług statutu króla Alexandra z roku 1504 i podług konstytucyi z roku 1768, w przeciągu roku od otrzymania przywileju, pod karą nieważności nastąpić powinno (3). Metryka koronna zaczęta została w roku 1504, a kanclerze byli jej kuratorami i za wszelkie nadużycia odpowiedzialnymi (4).

g. *Roboracya*, podług statutu Zygmunta I króla z roku 1538 tylko te przywileje są ważne, które pod pieczęcią królewską wydane i w kancelaryi królewskiej pod dozorem kanclerza Korony przez Notaryuszów rzetelnie i wiernie do ksiąg zapisane zostały (5).

h. *Data krajowa*, w dawnych bowiem czasach przywileje królewskie za granicą datowane, nie były ważne (6).

Oprócz powyższych potrzeb jeszcze co do przywilejów emfiteutycznych nadmienić należy: iż do wykonania przywileju emfiteutycznego jeszcze był potrzebny *Mandat do intromissyi*, niemniej *relacya* o nastąpionej intromissyi, jakotéż dowód zapisanej *ewikcyi* podług przepisów konstytucyi z roku 1775. Bez tych dowodów possessya emfiteutyczna, ani za dawnych

(1) Vol. Leg. II, 152. V, 12. (2) tamże VII, 162.

(3) tamże VII 279.

(4) ob. Skrzetuskiego *Prawo Polit. Nar. Pols.* fol. 193.

(5) Vol. Leg. I. 260.

(6) G. Lengnicha *Prawo Pospol. Król. Pols.*

polskich czasów, ani za byłego rządu pruskiego za legalną uznaną nie została.

W końcu wymieniają się jeszcze niektóre przywileje królewskie, które nie są ważne *dlatego*, że wydane zostały przez osoby nielegalnie obrane, jako to:

1). Wszystkie przywileje przez Henryka księcia Szlązkiego, oraz jego dziada, syna i wnuka od 1289 do 1293 nadane (1).

2). Wszystkie przywileje przez administratorów od króla Ludwika od roku 1381 ustanowionych, lecz przez naród nie potwierdzonych nadane, i w metryce koronnej zaciągnięte, lecz przerzniete (2).

3). Przywileje przez córki króla Ludwika albo ich mężów nadane (3).

4). Przywileje przez Alexandra Hospodara Mołdawskiego, jako zastawnego possesora części Ukrainy (pod panowaniem króla Władysława Jagiełły) nadane (4).

5). Przywileje przez opiekunów Władysława III króla nadane, jeżeli nie przez niego w czasie pełnoletności potwierdzone zostały (5).

6). Wreszcie wszystkie po wygaśnięciu rodu Jagiellonów, przez królów od narodu nie przyznanych, *np.* przywileje przez Maksymiliana i Stanisława I nadane (6).

(1) T. Czackiego o *Lit. i Pols. Praw.* I, 180. (2) tamże I, 180.
(3) tamże. (4) tamże. (5) tamże. (6) tamże.

